

VIRTUALNE IZLOŽBE KAO NAČIN PREDSTAVLJANJA MUZEJSKE DOKUMENTACIJE: COVID CIKLUS VIRTUALNIH IZLOŽABA „IZ DOKUMENTACIJSKIH FONDOVA MAS-a”

JADRANKA BELEVSKI □ Muzej antičkog stakla u Zadru, Zadar

Muzej antičkog stakla u doba korone ili „Izazov prihvaćen”

U posljednjih nešto više od godine pandemijskih dana riječi *digitalno*, *online* i *virtualno* postale su standard kako u svakodnevnome, tako i u poslovnom okruženju. Taj poželjni i prijeko potreban digitalni trend dobio je s pandemijom prouzročenom koronavirusom SARS-CoV-2, nevjerojatno jak impuls koji se pokazao pukom potrebom i jedinom načinom rada u gotovo svim segmentima poslovanja, pa i u muzejskoj djelatnosti. Iako ti pojmovi imaju iznimno pozitivan predznak u razvoju suvremenih muzejskih trendova, ipak se u njih uvukla doza gorčine jer su postali simbolom fizičke udaljenosti od posjetitelja koji su osnova postojanja svakog muzeja te su u početku bili sinonim za loše epidemiološke prilike. Muzejska je zajednica reagirala brzo, kvalitetno i kreativno s obzirom na raznolike mogućnosti svojih ljudskih potencijala, brojnost osoblja, njihove kvalifikacije, informatičku pismenost i izvore financiranja. Kolegica Dubravka Tomljanović, informatičarka savjetnica, u zaključku svog rada iz 2019., koji je retrospektivni pogled na rad u njezinoj struci, upravo je naglasila osobitosti rada muzejskih djelatnika već u idućoj, pandemijskoj 2020. godini: *Muzeji i galerije moraju se prilagoditi modernim tehnologijama i načinima komuniciranja. Internetske stranice, računalne obrade muzejskih predmeta, opća informatička pismenost muzejskih djelatnika i komunikacija, ne samo elektroničkom poštom već i korištenjem društvenih mreža, postale su nužnost za normalno funkcioniranje institucija u suvremenom društvu.*¹ Nužnost se pokazala prijekom potrebom, na koju su muzealci uspješno odgovorili.

COVID ciklus virtualnih izložaba *Iz dokumentacijskih fondova MAS-a* iniciran je kada se Muzej antičkog stakla (MAS) u Zadru 5. svibnja 2020. našao pred obilježavanjem svoje 11. godišnjice, i to u trenutku kada su svi muzeji u Hrvatskoj, i većina njih diljem svijeta, bili zatvoreni zbog aktualne pandemije COVID-19. Primjereno novonastaloj situaciji, i djelatnici MAS-a u Zadru počeli su pripremati online sadržaje za javnost, pretežito putem društvenih mreža, a potom i sve aktivnije pripremati virtualne izložbe.² Tako je prvi put 5. svibnja 2020. jedna virtualna izložba postavljena na mrežnim stranicama MAS-a, i to kao najsigurniji način obilježavanja Dana

Muzeja antičkog stakla u Zadru i 11. godišnjice otvorenja, pod nazivom *10 dana, 10 godina*.

Upravo je iz Odjela za dokumentaciju stigao prijedlog o ciklusu virtualnih izložaba pod nazivom *Iz dokumentacijskih fondova MAS-a*.³ Cijeli je ciklus zamišljen kako bi se i muzejski djelatnici i zajednica prisjetili mnoštva događanja održanih u prostorima MAS-a u Zadru u proteklih tada malo više od 11 godina, a posebice u vremenu pandemije koja je ograničila ili potpuno onemogućila održavanje muzejskih programa. Izrazito jak motiv za stvaranje tog ciklusa virtualnih izložaba bila je i nakana da se ne ugase važni programi u godišnjem kalendaru MAS-a koji se kontinuirano održavaju od otvorenja Muzeja. To su ponajprije godišnjica otvorenja, odnosno *Dan MAS-a*, koji se obilježava 5. svibnja; adventski program, odnosno tradicionalna božićna izložba i božićni koncert te velika nacionalna muzejska manifestacija *Noć muzeja*. Zbog osjećaja obveze prema svojoj publici

IM 52, 2021.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

sl.1. Plakat virtualne izložbe *10 dana, 10 godina* (dizajn: Jadranka Belevski)

sl.2. Plakat virtualne izložbe *10 Božića u MAS-u* (dizajn: Jadranka Belevski)

1 Dubravka Tomljanović, „Kako se razvijao IS u prostorima MGC-a/ GKD-a ili kako smo stigli do online izložaba na *Cloudu* (1990. – 2019.)”, *Informatica Museologica* 50 (2019): 123.

2 Ukupno je na mrežnim stranicama Muzeja tijekom 2020. postavljeno šest virtualnih izložaba, a posljednja je postavljena uz digitalnu *Noć muzeja 2021*. Osim tog ciklusa virtualnih izložaba koje je pripremio Odjel za dokumentaciju, ostale tri virtualne izložbe priredili su kustosi MAS-a u Zadru, i to: *Staklena slikovnica* autorice Anamarije Eterović Borzić; *Društvene igre na ploči* autora Anamarije Eterović Borzić i Berislava Štefanca te *Od palače do (virtualnog) muzeja* autorica Anamarije Eterović Borzić i Vedrane Jović Gazić.

3 Odjel za dokumentaciju vodi viša kustosica dokumentaristica Jadranka Belevski, koja je i autorica svih izložaba iz tog ciklusa.

MAS je tim ciklusom planirao ponuditi retrospektivu svih važnih događaja iz proteklih godina, obilježavajući ujedno i aktualne datume u 2020. i 2021. godini.

Virtualna izložba „10 dana, 10 godina“

Prva virtualna izložba iz tog ciklusa postavljena je 5. svibnja 2020. na mrežnoj stranici Muzeja, na poveznici <https://www.mas-zadar.hr/hr/10-dana-10-godina> pod nazivom *10 dana, 10 godina*. To je ujedno i prva virtualna izložba MAS-a, koja je unutar opsega od 129 slika predstavila vrlo opsežan materijal. Sastoji se od različitih vizuala, plakata, pozivnica i fotografija kojima su dokumentirana događanja uz *Dan MAS-a* te svih ostalih materijala iz dokumentacijskih fondova Muzeja. Od prve proslave 2010. do desete proslave 2019., koja je obrađena u spomenutoj virtualnoj izložbi, u programima uz *Dan MAS-a* otvoreno je 18 izložaba, održano šest predstavljanja različitih publikacija i novih suvenira, dva predavanja, osam koncerata te sedam pedagoških i umjetničkih radionica. Izložba je koncipirana tako da je uz stručni uvodni tekst o samoj izložbi te uz popis svih događanja svaka godišnjica predstavljena plakatom s programom za *Dan MAS-a* za tu godinu. Klikom na pojedini plakat otvaraju se materijali koji obilježavaju tu godinu. To su plakati izložaba, pozivnice, zahvalnice, fotografije s otvorenja izložaba, s radionica i predavanja, s predstavljanja knjiga, ukratko, svi materijali koji ulaze u fondove sekundarne dokumentacije i u domenu rada muzejskog dokumentarista. Na dan pristupanja mrežnoj stranici Muzeja (9. srpnja 2021.) i mrežnoj adresi na kojoj je ta virtualna izložba postavljena, broj posjeta iznosio je 1234, što pokazuje uistinu iznenađujuće zanimanje.

Virtualna izložba „10 Božića u MAS-u“

Druga virtualna izložba iz tog ciklusa postavljena je 21. prosinca 2020. na mrežnoj stranici Muzeja, na poveznici <https://www.mas-zadar.hr/hr/10-bozica-u-mas-u>, pod nazivom *10 Božića u MAS-u*. Virtualna izložba prikazuje deset božićnih izložaba održanih u Muzeju, uz brojne i raznovrsne programe što ih je zaderski MAS pripremao za posjetitelje svih generacija. Održano je deset božićnih koncerata te sedam božićnih radionica za javnost, vrtiće i osnovne škole. Opseg te virtualne izložbe materijala iz dokumentacijskih fondova, koji pripadaju domeni sekundarne muzejske dokumentacije, čini 131 slika odnosno vizual iz tih fondova, a na dan posjeta mrežnoj stranici Muzeja, 9. srpnja 2021., izložbu je pogledalo 468 posjetitelja. Virtualna izložba *10 Božića u MAS-u* na vizualno dojmljiv način prikazuje svu brojnost božićnih izložaba, radionica i koncerata putem fotografija, plakata izložaba te umjetnina sakralne tematike koje su nakon tih izložaba darovane Zbirci donacija suvremenog umjetničkog stakla MAS-a. Koncept izložbe *10 Božića u MAS-u*, kao i prethodnih izložaba, vrlo je lako pratiti. Nakon stručnoga uvodnog teksta o izložbi i popisa svih događanja,

svaki je božićni program predstavljen plakatom božićne izložbe koja je te godine održana, a klikom na odabrani plakat otvaraju se prikazi i svih ostalih događanja.

Virtualna izložba „11 Noći u Muzeju“

Treća, završna virtualna izložba datumski je ušla u 2021. jer se *Noć muzeja* održava potkraj siječnja, ali se programski odnosi na 2020., samo je prezentirana na *Noći muzeja 2021*. Naziv izložbe je *11 Noći u Muzeju* i ona je treća, završna izložba tzv. COVID ciklusa virtualnih izložaba pod nazivom *Iz dokumentacijskih fondova MAS-a* te se izvrsno uklopila u ovogodišnju, nažalost digitalnu, *Noć muzeja*. Može se pogledati na poveznici <https://www.mas-zadar.hr/hr/11-noci-u-muzeju> na mrežnoj stranici MAS-a. Virtualna izložba *11 Noći u Muzeju* obuhvaća 11 programa održanih uz *Noć muzeja* u MAS-u u Zadru od 2010. do 2020. S obzirom na izuzetno velik broj događanja koje je Muzej u proteklih *11 Noći muzeja* organizirao, ova je virtualna izložba opsegom najveća te je predstavljena s čak 215 različitih vizuala. U proteklom razdoblju, u povodu *11 Noći muzeja* održano je 11 cjelovečernjih koncerata, deset lutrija, 20 izložaba te 28 radionica i sličnih programa. Do pristupanja mrežnoj stranici Muzeja 9. srpnja 2021. tu su izložbu pogledala 364 posjetitelja. Koncept i te, treće izložbe kronološki je i prati se putem 11 plakata s programima MAS-a uz *Noći muzeja* te se klikom na pojedini plakat otvaraju programi za tu godinu. Izložbu prati stručni tekst i popis svih događanja.

Uz sve tri izložbe iz opisanog ciklusa objavljen je plakat i digitalna pozivnica te je poveznica na te virtualne izložbe odaslana i u medije, u kojima je cijeli ciklus virtualnih izložaba imao zapažen odjek.

Cilj projekta i doprinos popularizaciji sekundarne muzejske dokumentacije

COVID ciklus virtualnih izložaba *Iz dokumentacijskih fondova MAS-a* projekt je Odjela za dokumentaciju, a osnovni mu je cilj bio pravovaljano reagirati na novonastalu situaciju s pandemijom, odnosno, na početku pokretanja projekta, na zabranu rada muzeja, a kasnije i na zabranu okupljanja na otvorenjima izložaba te na drugim muzejskim događanjima. Kako je pandemija primorala i muzeje da svoje brojne aktivnosti presele u virtualni svijet, tako je i zaderski MAS, uz ostale aktivnosti, predstavio i ovaj ciklus izložaba pripremljenih iz dokumentacijskih fondova. Tim je ciklusom prikazano sve bogatstvo programa održanih tijekom 11 godina rada Muzeja te, svakako, i stupanj obrađenosti građe unutar Odjela za dokumentaciju i način sustavnog vođenja fondova sekundarne dokumentacije. Cilj autorice projektom obuhvaćenih izložaba bio je predočiti tu veliku količinu materijala koji proizlaze iz muzejskog rada i sustavne obrade te organiziranosti dokumentacijskih fondova. Tom se obradom sekundarne muzejske

sl.3. Plakat virtualne izložbe *11 Noći u Muzeju* (dizajn: Jadranka Belevski)

dokumentacije i javnom objavom u virtualnom svijetu posredno potvrdilo da je medij virtualne izložbe izuzetno pogodan za izložbe iz domene muzejske dokumentacije jer se takvim izložbama može prikazati neusporedivo više materijala nego realnim izložbama u fizičkom prostoru. Tim trima izložbama prezentirano je 475 različitih vizuala, što je impresivan broj i dosta je teško zamisliti kako bi se oni prikazali na „pravim“ izložbama u muzejskom izložbenom prostoru, u svim svojim oblicima postera ili uvećanja, različitih kolaža i u kombinaciji s tekstualnim dijelovima. Svakako bi bilo potrebno reducirati dosta tih materijala, a to bi utjecalo na kvalitetu sustavnog koncepta. Iva Salopek Bogavčić u svom radu o raznolikim digitalnim sadržajima u stvaranju muzejskih programa te o potrebi za novim zvanjem *kustosa online virtualnih izložbi* naglašava da je proaktivna uloga muzeja u vrednovanju, selekciji i prezentaciji digitalnih kulturnih sadržaja odgovornost i nužnost kojom bi muzeji trebali reagirati na suvremene izazove i hiperinflaciju informacija.⁴ Takav rad u virtualnom prostoru uistinu otvara mnoštvo mogućnosti za prezentaciju muzejske djelatnosti i neposredniju komunikaciju s potencijalnim posjetiteljima.

Zaključak. COVID ciklus virtualnih izložaba *Iz dokumentacijskih fondova MAS-a* javno je ponudio svoj zainteresiranoj javnosti, a posebice stručnoj odnosno muzejskoj zajednici izbor iz fondova sekundarne muzejske dokumentacije putem vizualno dopadljive forme virtualne izložbe, čiji se koncept ponajprije temelji na plakatima, pozivnicama i fotografijama, dakle na lako čitljivim materijalima. Prikazani su materijali iz gotovo svih fondova sekundarne dokumentacije: fototeke, hemeroteke, fonda izložaba, fonda posebnih događanja, izdavačke i pedagoške djelatnosti te marketinga i odnosa s javnošću. Upravo tako jaki vizualni koncept tih virtualnih izložaba MAS-a zasigurno je i potaknuo relativno velik broj posjeta mrežnoj stranici Muzeja i izložbama na njoj. Kako je internet doista brz i svima lako dostupan medij, tako su i ove izložbe koncipirane na način da se mogu jednostavno kronološki pretraživati vizuali unutar njih. Za prosječnog posjetitelja MAS-a, posebice za stalnoga, te su virtualne izložbe bile prisjećanje na događanja na kojima su možda bili, ali i upoznavanje s radom muzejskoga stručnog osoblja, posebice muzejskog dokumentarista. Kako kolegica Tončika Cukrov naglašava, „virtualne izložbe i nadalje mogu zadržavati određenu kvalitetu dokumentarnosti, ali su informacije korisnički komunikativnije prezentirane i sve češće prerastaju u zabavne kulturne projekte”.⁵ Potencijal dogradnje postojećih i novih virtualnih izložaba iznimno je velik, a razvoj tehnologije istodobno omogućuje razvoj kreativnosti i boljeg razumijevanja potreba posjetitelja. Ovaj je MAS-ov ciklus i muzejskoj struci ponudio uvid u jedan od postupaka obrade dokumentacijskih fondova te na neki način pokazao kolegama kustosima i kustosima dokumentaristima mogućnosti što ih muzejska dokumentacija nudi i načine korištenja njome. Posebna je vrijednost za muzejsku struku spoznaja da virtualne izložbe donose brojne mogućnosti u financijama ograni-

čenim uvjetima te u teškim i nepredvidivim okolnostima prouzročenima potresom ili pandemijom, a posebice su dobar način za prikazivanje brojnih materijala iz domene muzejske dokumentacije.

LITERATURA

1. Salopek Bogavčić, Iva. „Kustos online virtualnih izložaba – izazov i/ili zadatak?”. *Informatica Museologica* 50 (2019): 52-56.
2. Cukrov, Tončika. „Zbirka muzejskih plakata MDC-a: online katalog, online galerija, virtualna izložba”. U: *18. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*, ur. Alisa Martek, Drahomira Cupar, 180-198. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2015.
3. Tomljanović, Dubravka. „Kako se razvijao IS u prostorima MGC-a/GKD-a ili kako smo stigli do online izložaba na Cloudu (1990. – 2019.)”. *Informatica Museologica* 50 (2019): 121-124.

Primljeno: 25. srpnja 2021.

VIRTUAL EXHIBITIONS AS WAY OF PRESENTING MUSEUM DOCUMENTATION: THE COVID CYCLE OF VIRTUAL EXHIBITIONS FROM THE DOCUMENTATION FONDS OF THE MUSEUM OF ANTIQUE GLASS (MAG)

This paper offers an insight into the work of the Museum of Antique Glass in Zadar in the conditions of the COVID-19 pandemic caused by the novel corona virus SARS-CoV-2, the emphasis being placed on what is called the COVID cycle of virtual exhibitions *From the Documentation Fonds of the MAG.*

This cycle of three exhibitions publicly presented to the interested audience, particularly the professional museum community, a selection from the fonds of secondary museum documentation through the visually appealing form of the virtual exhibition, the concept of which rests primarily on posters, invites, photographs, easily readable material, that is. Materials from almost all the fonds of secondary documentation were used: from photographic and newspaper clipping collections, exhibitions, special events, publishing activity, educational activity as well as marketing and public relations. Indirectly, via the treatment of secondary museum documentation and public presentation in the virtual world, it turned out that the medium of the virtual exhibition was outstandingly appropriate for exhibitions from the domain of museum documentation, for incomparably more records can be shown than in a real-life exhibition in physical space.

4 Iva Salopek Bogavčić, „Kustos online virtualnih izložaba – izazov i/ili zadatak?”, *Informatica Museologica* 50 (2019): 55.

5 Tončika Cukrov, „Zbirka muzejskih plakata MDC-a: online katalog, online galerija, virtualna izložba”, u: *18. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*, ur. Alisa Martek, Drahomira Cupar (Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2015), 196.